

STERILISATIO ÉS CASTRATIO A BÜNTETŐJOG SZOLGÁLATÁBAN

ÍRTA:
D^r. SCHÄFER ISTVÁN
ÜGYVÉD

KÜLÖNLENYOMAT
A MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZÉSEK
1939. ÉVI 1. SZÁMÁBÓL

BUDAPEST, 1939.
ATTILA-NYOMDA RT. II., SZÁSZ KÁROLY-UTCA 3-5.

6484 Attila-nyomda részvénytársaság Budapest
II. kerület, Szász Károly-utca 3-5. — Telefon: 150—080.
Igazgató: KULCSÁR ANDOR.

STERILISATIO ÉS CASTRATIO A BÜNTETŐJOG SZOLGÁLATÁBAN.

Írta és a Magyar Jogászegylet büntetőjogi szakosztályának 1938. évi december hó 3. napján tartott ülésén előadta:

dr. Schäfer István
budapesti ügyvéd.

A büntetőjognak egyik legfontosabb, és pedig practicus feladata: a concrete mutatkozó büntettek megfékezésével az épen létező társadalom megvédése; — az ideális cél azonban, nézetem szerint, nem annyira a jelen bűncselekményeinek megtorlása, mint inkább a jövő bűncselekményeinek már a jelenben való lelhető elnyomása. Ez utóbbi megfontolás — a kriminálpolitikai szemléletiben — cangruál a negatív eugenikának (tehát a positiv, vagy másként electiv, építő eugenikával szemben — a selectiv, selejtező eugenikának) azzal a törekvésével, amelynek célja: a beteg vagy betegségre hajlamos és így többnyire büntetteslehetőségű egyéneknek (Lotbrop Stoddard — „The Revolt Against Civilization” — kifejezése szerint az „Under-Man”-nek) az emberiség szaporodásából valló kiiktatása.

Amit — mint ezen programm első tudatos megnyilvánulását — közel háromezer esztendővel ezelőtt a lykurgosi törvény úgy oldott meg, hogy a satnya és életképtelennek látszó spártai csecsemőt Taygetos vadonjába, a vadállatok martalékául kitette és ezzel — bár a már világrajött egyén életének feláldozásával — gátját vetette a szintalatti egyéntől származható utódok létezésének, — azt a ma törvényhozása a sterilisatióvail véli elvégezhetni.

A sterilisatio, amely a nőnél a tuba (méhkürt), a férfinél pedig a ductus deferens (ondóvezetek) átjárhatóságának művi megszüntetésében áll, — meghagyja ugyan a már létező egyén életét, de őt megtermékenyítő képességétől megfosztván, lehetetleníti számára az utódalkotást és ezzel áthághatatlan akadályt gördítvén az ivarsejteiben lévő öröklési anyag (a génállo-

mány) továbbvitele elé, kizártta teszi olyanok világrahozatalát, akik örökölhetnék a stérilisait szülő örökölhető és a bűnözési dispositiót sokszor megteremtő betegségét. Eredményében ezen beavatkozással azonos a castratio, amely a nőnél az ovariumok (petefészkek), a férfinél pedig a scrotum (herezacskó) tartalmának, a testisek (herék) és esetleg az epididymisek (mellékherék) eltávolítását jelenti, — a castratio azonban a sterilisatio említett hatásán — t. i. a pusztá megterméketlenítésén — kívül plusként azt is célozza, hogy az annak alávetett egyén a teljes sexuális tevékenységétől megfosztassók. Amíg tehát a sterilisatio feladata csak a jövő büntetéseinek életrekelését megakadályozni, — addig a castratio célja ezen kívül (vagy ettől függetlenül) sorompóit állítani azon okok további útja elé, amelyek bizonyos, legfőképen sexuális, bűncselekmények elkövetésére indítanak.

Az antisociális hajlammal mutakozó egyének geneologiai kivizsgálásának eredményei, és a sexualitás talajából fakadó delictnimolk nagy száma s veszélyességüknek kellő értékeilése: a huszadik század törvényhozásait — a sterilisatio és a castratio gondolatában — tevékeny munkára serkentették. A Goddard, majd Wilker által leirt kansasi „Kallikak”-család, amelynek 232 felkutatot tagja közül 143 idióta, 33 prostituált, 24 alkoholist, 3 epileptikus és 4 visszaeső büntettes (25 normális egyén), — avagy a „Revue de Droit Pénal et de Criminologie” (1926. évi május havi szám, Vervae0k tanulmánya) által ismertett 1500 családtag, akiknek ősapja egy 1720. évben született gonosztevő volt és akik közül 197 szokásos büntettes, 300 koldus és csavargó, 440 alkoholist és szellemi debilis és 50 prostituált volt (300 ismeretlen sorsú és 213 rendes életű egyén), — vagy Ada Julkes 1740. évben meghalt csavargónőnek Dugdale és Estabrook, valamint Pelmann által felkutatot 646 rokona, akik közül 106 házasságon kívül született, 142 koldus, 64 a község által elartott, 181 prostituált, 76 vagyon elleni delictumokat többszörösen elkövető és 7 gyilkos (70 normális és ismeretlen sorsú egyén), — avagy a „Medical News” (1902. évi május hó 31.-i szám) közlése szerint egy 1872. évben meghalt bordélyháztulaj-

donosnőnek 800 megállapított családtagja, akik közül 343 alkoholistá, 127 prostituált, a többiek mind legalább egyszer büntetve voltak és pedig 37 halálra, — nemkülönben a Jörger által ismertetett „Markus”-családnak 310 tagja, akiknek túlnyomó része ugyancsak elmebeteg, imbecillis, vagy büntettes volt, — avagy a svéd Pehrson-parasztes család (2232 tagja (közül 1530 abnormis), Butler „C”-családja, a Hill-nemzetség, vagy a Dack-család, — csak példák azokra a kísérteties családfákra, amelyek majdmindig feltáruznak, ha egy pathologikus büntettes örök-léstani vizsgálatnak vettetik alá.

A jövő emberanyagának feljavítása, ezzel kapcsolatban pedig a büntetőjogot érdeklően: bizonyos büntettek létrejöttének meggátlása és az élő sexuális büntettek motivuniáinak elnyomása érdekében — a törvényhozások nem maradtak tétlenül és az Északamerikai Egyesült Államok elindította azt a sok (követőre talált folyamatot, amely a Domitianus, még inkább Justinianus által olyan szigorúan (halál vagy deportatio, és vagyonekobzás), később enyhébben, de mindig mindenütt büntetéssel fenyegetett sterilisatio, — régebben csak castratio — delictumjellegét jónéhány államban nemcsak megszüntette, de a sterilisatio vagy castratio beavatkozását itt-ott bizonyos esetekben kötelezővé rendelte.

Nem mellőzhetem rámutatni, hogy a szabályozás általában meglehetősen határozatlan irányvonalú és talán csak a német rendezéstől eltekintve, legtöbbször az a fontos kérdés is alig tisztázható, hogy a törvényi intézkedés ratioja eugenikai, therapeutikai vagy kriminálpolitikai indication alapszik-e.

Nyilván eugenikai célzatú volt az első törvényhozási intézkedés, amely az U. S. A. Indiana államában 1907. évi március hó 9. napján lépett életbe (Indiana Laws 1907, Chapter 215.) és amelynek alapján sterilisálhatók („operation for the prevention of procreation”) az erőszakos sexuális és megrögzött büntettek, az idioták és az imbecillisek, ha javulásukra nincs remény, ha az illető vagy hozzátartozója a műtétet kívánja és azt az e célra kijelölt hatósági orvosi bizottság javasolja (együttesen megkívánt feltételeik!).

Hasonlóan mutatkozik az Észkamerikai Egyesült Államokban Washington (1909.), California (1909., 1913., 1917.), Connecticut (1909., 1919.), Iowa (1911., 1915.), North Dakota (1913.), Wisconsin (1913.), Kansas (1913., 1917.), Michigan (1913., 1925.), New Hampshire (1917.), South Dakota (1917., 1921.), Oregon (1917., 1925.), Alabama (1919.), North Carolina (1919.), Montana (1923.), Delaware (192&), Virginia (1924.), Idaho (1925.), (Minnesota (1925.), Utah (1925.), Maine (1925.), Mississippi (1928.), Arizona (1929.), West Virginia {1929.}, Oklahoma (1931.), Vermont (1931.), South Carolina (1935.) és Georgia (1937.) sterilisációs törvényei. Az Északamerikai Egyesült Államokban magában is a sterilisatio erősen küzd a törvényhozással és igazán nem mondható, hogy az egész államot átható, egységes és egyirányzatú rendelkezés állana fenn; így például Nevada, New Jersey és New York államok is bevezették a sterilisatiót, de csakhamar — a vonatkozó műtétek alkailimazásának „értéktelen, szokatlan és kegyetlen” mivolta címén — hatályon kívül helyezték. Felhívom a figyelmet, hogy az idézett törvényeik közül néhánynak a szóhasználata a castratio megengedettségére látszik utalni, de megjegyzem, hogy eleddig ezen törvények alapján — legalább is az állami intézetekben — csak sterilisációs műtétet végeztek.

Közel azonos a helyzet Canadának az Északamerikai Egyesült Államokkal szomszédos, nagyon gyér lakosságú Alberta és British Columbia államában (1928.), ahol az elmeógyógyintézetekből elbocsátott egyének önkéntes sterilisatioja foghat helyt, — és Dániában (1929.), amelynek törvénye kényszermentes sterilisatiót (2. és 3. §§.) enged meg az elmeógyógyintézetekből elbocsátottakon és a felügyelet alatt álló gyengeelméjűeken, és castratiót (1. §.) szakorvosi javaslatra a sexuális büntetteseken, — valamint Norvégiában (1934.) és ugyanúgy Finnországban (1935.) és Észtországban (1937.), ahol szintén csak saját kérelmére lehet valakin úgynevezett „sexuális beavatkozás”-t végezni. A részletek mellőzésével a büntetőjogi eltérés („strafrechtliche Duldung”) alapjára helyezkedik — a Waadt kantont kivéve — Svájc (1928.), és némileg hasonlóan Mexiconak Vera

Cruz állama (1932.), amely utóbbi minden olyan személy meddővé tételét megengedi, akinek szaporodása az állam érdekében nem kívánatos,

A felsoroltaktól eltérést mutat a német „Gesetz zur Verhütung erbkranken Nachwuchses” (1933.), amely ugyancsak megengedi (és nem kényszeríti!) a sterilizációt, de az örökletes betegségeiket nem általánosítva, hanem a californiai 1917. évi törvényhez (California Statutes 1917, Chap. 489, 776.) hasonlóan taxatívén jelöli meg; — ilyen betegségek: a veleszületett gyengeelméjűség, a serdüleses elmezavar, a circularis elmebaj, az öröklődő epilepsia, az öröklődő vitustánc, az öröklődő vakság, az öröklődő sükettség, az öröklődő súlyos testi rendellenesség és a súlyos alkoholizmus. Ha az orvos — bár magánrendelésén is — a felsorolt betegségeik valamelyikét észleli: mint valami ragályos betegséget, büntetés terhe alatt a hatóságnak be kell jelentenie és ilyenkor az illető beteg műtéti beavatkozással terméketleníthető („Unfruchtbarmachung”), amennyiben a jogász elnökből és két orvos-tagból áúiló tanács, az u. n. „Erbgesundheitsgericht” döntése szerint nagy a valószínűsége annak, hogy az utódok súlyos testi vagy szellemi betegségben fognak szenvedni.

Még mindig az eugenikai célkitűzés szemléletére helyezkedik, de már lényegbevágó eltérést mutat a probléma terén a kontinensen előljáró Svájc Waadt kantonja (1928.), és Svédországnak törvénye (1934.), valamint az Északamerikai Egyesült Államokban néhány rendelet (így pl. North Dakota, Michigan, Oregon, stb. államban), amelyek úgy rendelik, hogy bizonyos esetekben az egyén tetszésétől függetlenül, kényszeríteni lehet az arra javasolt fit a stérilisai io műtétére.

Mindezek az eugenikai — és egyes helyeken therapeutikai — indication alapuló törvények annyiban érdeklik a büntetőjogot, hogy a sterilizációt vagy a castratiót: mint megengedett vagy előirt beavatkozásokat felszabadítják a büntetéssel fenyegettség alól és így ezen cselekmények büntetőjogi értékelésükben közömbösek lesznek. Természetesen nagyobb érdekűek azok a szabályozások, ahol az indicatio kriminálpolitikai és amilyenek ma öt államban találhatók: az északamerikai egyesült ál-

lamokbéli Washingtonban (sterilisatio), Californiában (sterilisatio), Nebraskában (castratio), és New Hampshireben (castratio), valamint Németországban (castratio). Ez öt állam vonatkozó törvénye a sterilisatiót és illetőleg a castratiót bűncselekménykövetkezményként, tehát büntetésként (biztonsági intézkedésként) alkalmazza és így a többi állam szabályozásától igen élesen különbözik.

Washington 1921. évi törvénye (Washington Laws 1921, Ochap. 53.) a rendes büntetésen felül a sterilisatiót rendeli azokkal a büntetettekkel szemben, akik tíz évesnél fiatalabb életkorú nőszemély ellen elkövetett erőszakos nemi közösülés (hazánkban ennek a Btk. 236. §-a alá eső megfertőztetés felel meg), vagy szemérem elleni erőszak büntette miatt, avagy szokásos büntetesként Ítéltetnék el.

Ugyancsak a sterilisatiót jelöli meg a rendes büntetésen felüli jogkövetkezményiként California 1923. évi törvénye (California Penal Code, Chap. 224, Sec. 646.) azokra vonatkozóan, akik tizedük életévüket (meg nem haladott nőszemélyen valamilyen szemérem elleni bűncselekményt követnek el.

Nebraska 1915. évben kelt törvénye (Nebraska Laws 1915, Chap. 237.) és majdnem azonosan New Hampshire 1921. évben kelt törvénye (New Hampshire Laws 1921, Chap. 152.) nem sterilisatióról, hanem castratióról („castration”) beszél, mégpedig csak férfiakkal szemben alkalmazhatóan, ha az illető erőszakos nemi közösülés, természet elleni fajtalanság vagy vérfertőztetés büntette miatt, avagy tizenegy évesnél fiatalabb életkorú nőszemély ellen másodízben elkövetett erőszakos nemi közösülés vagy vérfertőztetés büntette vagy kísérlete miatt Ítéltetik el.

Éppígy kifejezetten casitratio a mellékbüntetés a német birodalmi büntetőtörvénykönyv 42. §-ához applicált 1933. évi november hó 24-én kelt törvényben (Gesetz gegen gefährliche Gewohnheitsverbrecher) és itt is csak férfiakon hajtható végre („Entmannung”) és pedig ha az ítélelhozatalkor huszonegyedik életévüket betöltötték. Ez a törvényhely terjed a legszélesebbre,

amennyiben castrationak vetheti alá a bíróság azt, aki erőszakos nemi közösülés, szemérem elleni erőszak, megfertőztetés, gyermekiekéi elkövetett fajtalanság, a nemi ösztön izgatása vagy kielégítése végett elkövetett cselekménnyel előidézett nyilvános botrányokozás vagy testi sértés miatt legalább hat hónapi szabadságvesztésbüntetésre ítéltetik, — ha ilyen delictumért már volt egyszer szabadságvesztésbüntetésre ítéelve, vagy bár nem visszaeső, de legalább két ilyen bűncselekménye kerül, elbírálásira és legalább egy évi szabadságvesztésbüntetésre ítéltetik, — amennyiben megállapítható, hogy közveszélyes sexuális bűnöző, — továbbá azt, aki olyan gyilkosság vagy emberölés miatt Ítéltetik el, amelyet nemi ösztönének izgatása vagy kielégítése végett vitt véghez.

Látható, hogy az államoknak jelentékeny száma vezette már be a sterilisatiót vagy a castratiót, avagy mind a kettőt, és bár ezek az intézkedések leginkább az újabban universalistikus spiritualista büntetőjogszemléletű német birodalmi törvényhozásba illenének bele, nem lehet tagadni, hogy különböző világrésekben a legkülönbözőbb szemléletek tették magukévá a bűnözés elleni küzdelemnek ezt az eszközt, így csak példaként említtem, hogy most épen Nyugat-Ausztrália és Porto Rico készül legalizálni a megengedett sterilisatiót, és jellemző, hogy még a megszokotthoz annyira ragaszkodó Angliában is tekintélyes mozgalom indult meg („Committee for Legalising Eugenic Sterilization” néven biológusokból, orvosokból és jogászokból álló bizottság alakult) a sterilisatio és castratio bevezetése érdekében.

Hazánkban III. Ferdinándnak 1656. évi Praxis Criminalisa (gondolhatóan a Carolina hatása alatt) szigorúan bünteti mind a sterilisatiót, mind a castratiót, — és ezzel a magyar jogban elsőnek szabályozza a kérdést. Az 1792. évi büntetőtörvényjavaslatunak sui generis delictiiraiként (XXII., 1. §. c. és 2. §.) egy naptól hároni évig terjedhető 'büntetésbüntetéssel rendeli büntetni a sterilisatiót. Ma a Btk. 305. §-a szerint akár a sterilisatio, akár castratio súlyos testi sértés büntettét képezi — „ha a tettes szándéka a 303. .. szakaszokban felsorolt következményeik valamelyikére irányult és az be is következett” (a 303. §-ból:

„. . . a testi sértés, ha annak következtében a sérült . . . nemző tehetőségét elvesztette, ha e . . . tehetőség . . . használhatatlanná lett. . .”) — és öt évig terjedhető fegyházbüntetéssel büntetendő, de megjegyzem, hogy ha az a műtétet elszenvedő beleegyezésével történt, úgy a cselekmény (vitathatóan!) büntetlen marad, és feltétlenül büntetlen marad a Btk. 80. §-a: végszükség alapján, ha a műtét életvédelmi célt szolgált. Ha megemlítem még, hogy sajtótörvényünknek (1914. évi XIV. t. c.) egyik rendelkezése (24. §, 9. b. pont) is a témakörbe vág, amennyiben egy évig terjedhető fegyházbüntetéssel bünteti azt, aki „a gyermeknemzést meggátoló. . . szereket hirdet vagy... módot vagy alkalmat ajánl”, — akkor tisztán látható, hogy jelenlegi hazai jogunk nem nagyon törődött a probléma egységes és határozott vonalú rendezésével.

Talán ezen most említett tény felismerése, mindenesetre azonban az a megfontolás is, hogy büntetőtörvénykönyvünk újjáalakítása alkalmával nem lehet mellőzni a külföldi jogalkotások figyelemre méltatását, arra vezetett, hogy a jövőben magyar büntetőtörvénykönyv tervezet-kidolgozásainak elvi problémái közé felvétellett a súlyos kérdés: „Szó lehet-e a sterilisatio vagy castratio valamely formában való bevezetéséről?”

Kétségtelen, hogy az a kép, amit a sterilisatio és castratio lelkes hívei a büntetőjogász számára felrajzolnak: tudniillik a büntetéseik jelentékeny számának elmaradása 1.) a sterilisatio útján a jövőben és 2.) a castratio útján a jelenben, — nagyon is csábító és ennek a prognózisnak a felállítása a problémamegoldását a leendő magyar büntetőcodex elkészítésének egyik (legizgalmasabb fejezetévé avatja. Bizonyos, hogy a kérdés hazai-jogunkban ma rendezetlen (Benedek László orvosprofesszor 1933. évben concret javaslatot tett a sterilisatio 'törvényi bevezetése érdekében) és Angyal Pálnak 1902. évben tett azoöf kijelentéséhez, hogy ez büntetőtörvénykönyvünknek „kiáltó hézaga” (és szerinte a vonatkozó cselekmények — fenntartás nélkül — öt évig terjedhető börtönbüntetéssel volnának büntetendők) annyiban csatlakozom, hogy a sterilisatio és castratio helyzetét ajánlatos volna valamilyen irányban rendezni.

Amikor a részletek mellőzésével, kifejezetten csak elvi állásfoglalásomat a következőikben megvilágítani megkísérlem, ki kell emelnem, hogy a nélkülözhetetlenül bevonandó orvosszempon-tú megállapításások tárgyában nem érzem magam hivatott-
'nak bírálatot gyakorolni és így azokat — következtetési alapul — egyszerűen elfogadom.

A probléma, nézetem szerint, a következő három kérdést vetíti ki:

I.) Legyen-e a sterilisatio és (vagy) a castratio kötelező, — vagyis a sterilisatio és a castratio alkalmaztassék-e bűncselekménykövetkezményként, mint negatív kriminálpolitikai eszköz, és alkalmaztassék-e a büntetőjog assistentiájával betegségkövetkezményként, mint előirt eugenikai eszköz?

II.) Legyen-e a sterilisatio és (vagy) a-castratio megengedett, — vagyis a sterilisatio és a castratio legyem-e büntetőjogi-lag közömbös cselekmény, mint eltúrt eugenikai eszköz?

III.) Legyen-e a sterilisatio és (vagy) a castratio tilos, — vagyis a sterilisatio és castratio jelentsen-e bűncselekményt, mint pozitív kriminálpolitikai eszköz?

I.

Az első kérdés, amelynek magva az, hogy az egyén tetszésétől függetlenül, bizonyos esetekben — akár kriminálpolitikai, akár eugenikai indicatio alapján — kényszeríthető legyen-e valaki a szóbanlévő műtétek valamelyikének eltűrésére, — lényegében csak akkor nyerhet igenlő feleletet, ha az erkölcsi és a célszerűségi helyeslés együttes jelenléte támogatja.

Akár a sterilisatiót, mint a pusztá megterméketlenítést, akár a castratiót, mint a megterméketlenítésen felül még az egyéb sexuális tevékenységétől is való megfosztást — anint az egyén leg-sajátabb jogaiba való ilyen nagy mértékű beavatkozást az etikai törvény semmiképen sem hagyhatja jóvá, ez alig szorul magyarázatra. Kétségtelen, hogy a kérdéses cselekményeknek kényszer alapján való szabályozása élénken ütközik az ember erkölcsi érzületébe és az a látszata van, mintha visszatérés volna ahhoz az ideológiához, amely a testcsonkító büntetéseket és

testcsonkító személyazonosító eljárásokat az emberi méltósággal összeférhetőnek tartotta. A sterilisatio és a castratio helyrehozhatatlan véglegességgel az egyént nemcsak a pszichologiailag nagyfontosságú sexuális funkcióitól zárja el, de — bizonyos értelemben ellentétbe kerülve a büntetőjog családvédelmi feladataival is — kirekeszti őt a házasság és a családalapítás lehetőségeiből is, márpedig ez az erkölcsi helyesléssel nem találkozik. Határozott kijelentéssel fejezi ki ezt az álláspontot az erkölcs szócsöveként jelentkező Egyház, többek között XIII. Leo pápa „*Rerum novarum*”-kezdetű apostoli körlevelében (1891. évi május hó 15-én), mondván, hogy „Semmiféle emberi törvény nem veheti el az embernek természetes és veleszületett jogát a házassághoz és nem korlátozhatja az isteni tekintéllyel kezdetben megszabott házassági okot: — Növekedjete és sokasodjatok (*crescite et multiplicamini*)”.

Igaz, szembeszállhat ezzel az az érv, hogy az élet is és a szabadság is az embernek természetes és veleszületett joga, mégis van halálbüntetés és van szabadságvesztésbüntetés, — de erre felelnem azt lehet, hogy valaminek a léte nem jelenti egyben annak helyeselhetőségét, különben is — a szabadságvesztésbüntetést illetően — az államhatalom nem veszi el a szabadságot véglegesen, csak ideiglenesen és (akár az életfogytiglani fegyházbüntetésnél, akár a szigorított dologházi őrizetnél is) ha megbűnhődött, visszaadja azt az egyén számára.

A sterilisatio és a castratio viszont úgy vesz el, hogy azt visszaadni soha nem lehet és a természettel való ilyen szembezállás jogát — amint azt XI. Pius pápa a „*Casti connubii*” — encyclicájában mondja (1930. évi december hó 31-én) — „az államhatalom nem igényelheti magának, ez az államot igazságosan nem illetheti meg, még elkövetett bűncselekmények véres megtorlására vagy előrelátható gaztettek megelőzése céljából sem.”

A törvényhozásnak ez a megkötöttsége azonban csak subjective áll, mert valójában az államhatalmat mi sem korlátozza és épen ezért szükséges, hogy az etikai szempont kikapcsolásával az tételesség megfontolás tárgyává, hogy a sterilisatio és a

castratio a tudomány mai állapota szerint garantál-e olyan eredményeket, amelyeknek kedvéért érdemes és célszerű-e — most figyelmen kívül hagyva az erkölcsi törvény helytelenítő értékítéletét — ezeket a beavatkozásokat az arra illetékesekre rákényszeríteni.

Ebből a szemszögből *nézve* — éppen, mert végeredményben különböző célt szolgálmaik — külön kell tartani a sterilizációt és külön a castratiót.

A sterilizációra vonatkozóan — amelynek, ismétlem, az a feladata, hogy az utódok létrehozatalát megakadályozza és ezzel elejét vegye annak, hogy az örökletes betegségben szenvedők a betegségüket, amelyek sokszor bűncselekményre indítanak, átörökíthessék, — ma már tényként lehet megállapítani, hogy öröklődő betegségek vannak. A veleszületett gyengeelméjűség, a serdüléssel elmezavar (schizophrenia), az epilepsia és az öröklődő vitustánc (chorea- Huntington) csak a nevezetesebbek azon betegségek közül, amelyek az arra praedestinált családokban állandó visszatérésit mutatnak. Amennyire azonban bizonyos, hogy némely betegség az ősök felé való kutatás során ismét-meg-ismét felbukkan, épannyira (legalább is a büntetőjogot érdekelhető betegségeket illetően) egyáltalán nem biztos, hogy ez az öröklődés domináns, vagyis a szülőről közvetlenül a gyermekre szálló (némely, a jelen témakörre irreleváns rendellenességről megállapították, hogy dominánsan öröklődik, ilyen pl. a brachydactylia — tömpeújjúság, vagy a torticollis — ferdenyakúság) — sőt, és ezt még a sterilizációnak legmelegebben pártolói is bevallják, túlnyomó gyakorisággal csak a reoessiv, vagyis az ivadékkieséssel tarkított, közvetett öröklődés fordul elő. Ez utóbbi megállapítás adja, hogy a Gregor Mendel brünni ágostonrendi szerzetes által valódi alapjaiban megvetett örökléstan (az ember tulajdonságainak átöröklődését Farabee hozta először — 1905-ben — kapcsolatba a Mendel-féle törvényekkel) legtöbbször csak valószínűségi és távolról sem biztos számokkal dolgozik, és innen van, hogy az öröklési prognózis legfeljebb csak azt tudja megmondani, hogy valamennyi utód közül százalékosan hány egyén lesz előreláthatólag beteg, — de hogy egy bizonyos gyer-

mek jelleghordó lesz-e vagy sem, arra még megközelítő biztonságú választ sem adhat. Csak éppen a tisztábbanláthatás kedvéért említem, hogy a leggyakrabban található schizophreniánál — amint azt Rudin és Luxemburger,, a német sterilisatiós irány jelentős képviselői közlik — ha mindkét szülő beteg, úgy 55-65%, ha csak az egyik szülő beteg, (mindössze 10% lesz a schizophrenias utódok száma, ami annyit jelent, hogy ha egy schizophrenias egyén sterilisáltatik, akkor — a súlyosabb esetet, véve — száz utódonként 55—60 betegtől szabadul meg az emberiség, de ugyanakkor 35—45, egészséges és valószínűleg hasznosító egyén esik áldozatul.

Ha ilyformán csak ritkán lehet dominánsan (közvetlenül) örökölni, mert túlnyomólag recessiv az öröklés, amelynél tehát a beteg szülőnek — a betegségekre szóló géneket rejtve, latensen magukban hordó és tovább vivő, de a saját életüket illetően — teljesen egészséges gyermekei lehetnek, akkor ösztönösen arra kell gondolni, hogy érdemes-e bizonyos számú antiisocális egyént úgy eltávolítani az emberiség szaporodásából, hogy ennek ára: bizonyos számú egészséges és társadalomellenes hajlamoktól ment egyén létrejöhetésének meggátlása. Sőt: sociálisan abnormis egyének családjában 6%-nál több a soeialisan positiv egyének száma, ez pedig több, mint amennyi az átlagos populatióban található, — és ha felidézem, hogy Kant családjában imég megközelítő kitűnőséget sem lehet felfedezni, vagy hogy Goethe rokonságában jónéhány elmebajos volt, avagy ha megemlítem a vízfejű Helmholtzot, a schizophren Nietschét, az epilepsias Dosztojevszkijt, vagy a súlyosan alkohollista apától származó Beethovent, — amikor meg kell retteni a gondolatra, hogy mi lett volna, ha számtalan kulturérték valamelyik beteg ősenél elvégezték volna a megfelelő művi beavatkozást.

Nagyot kockáztat tehát a sterilisatio, amikor az emberiség javára létezhető, néha kiemelkedően kiváló jövőbeli egyének — bár csak esetleges — vilagrahoziatalat áldozza fel az emberanyag minőségi feljavítása érdekében. Különösen áll ez akkor, ha figyelembevételük, hogy maga a bűnözés nem is öröklődik, csak az a kóros ösztönalkat, amely bűncselekményre indító dis-

positiót teremt, csak az az állapot, hogy az illető: betegség-hordozása folytán büntetletheletőségű egyén; márpedig ilyeneknél — ha nem is mindnél, de soknál — bizonyosan sikert érhet el a miillieuhátás (paravariatio), mert ahogy tagadhatatlan a környezetnek gyakran bünözésre hajtó ereje, úgy sok esetben a külvilág ingerei eltéríthetik az egyént a génállománya által kijelölt úttól!

Egyfelől az a tény, hogy a büntettek tekintélyes száma nem az öröklött betegség folytán lép a bün útjára, másfelől pedig a recessivitas uralkodó többsége, és az, hogy a delictumveszélyes betegséget öröklőben is esetileg elnyomható a büntetési hajlam, — kiegészítve azzal a-gondolattal, hogy a sterilisatio lágyabb intézkedéssel pótolható, mert a hosszútartamú szabadságelvonás ugyancsak megakadályozza az utódalkotás lehetőségét, — arra a megállapításra vezet, hogy a célszemponitű nézőszögben elégtelen és bizonyos italian a sterilisatiós érdek:.

És ha ekként a jövő szempontjából aggályosnak látszik a megterméketlenítés, még inkább ilyennek tűnik fel annak a jelenben való hatása. Nem lehet ugyanis figyelmen kívül hagyni a sterilisatiós műtétnek alávetett személy további sorsát, és ha el is tekintek attól, hogy a hasimütétes sterilisáltak mortalitása még ma is 1%, vagyis száz közül egy; a delictumának súlyán jóval felül, halállal bünhödik, — aligha tévedek, amikor feltételezem, hogy az ilyen egyén, akin a műtétet (akár kriminálpolitikai, akár eugenikai indicatio alapján) akarata ellenére hajtották végre és így megfosztották a gyermek magasztos örömétől; legtöbbször a teljes emberként jelentkező embertársaival szemben engesztelhetetlen irigységgel a társadalommal szemben pedig gyűlölettel fog viseltetni. Dániában — például — eleddig, rövid néhány év alatt százhetvennél több műtétet végeztek, az Északamerikai Egyesült Államokban 1907. év óta az állami intézetekben közel 28.000 a sterilisáltak száma, nem is szólva Németországról, ahol a törvényi szabályozásnak már az első évében a negyvenezret meghaladták a sterilisáltak és castráltak. Az Északamerikai Egyesült Államokban a hivatalos statisztika szerint 1938. évi január hó 1-ig a következőképen alakult az állami intézetekben sterilisáltak számaránya:

Alabama	129	férfi,	95	nő,	összesen:	224
Arizona	10	„	10	„	„	20
California	6270	„	5910	„	„	12180
Connecticut	23	„	377	„	„	400
Delaware	273	„	241	„	„	514
Georgia	0	„	0	„	„	0
Idaho	4	„	10	„	„	14
Indiana	383	„	277	„	„	660
Iowa	70	„	83	„	„	153
Kansas	1151	„	764	„	„	1915
Maine	14	„	125	„	„	139
Michigan	420	„	1395	„	„	1815
Minnesota	270	„	1189	„	„	1459
Mississippi	105	„	225	„	„	330
Montana	35	„	74	„	„	109
Nebraska	132	„	201	„	„	333
New-Hampshire	51	„	302	„	„	353
North Carolina	86	„	432	„	„	518
North Dakota	90	„	263	„	„	353
Oklahoma	49	„	236	„	„	285
Oregon	435	„	783	„	„	1218
South Carolina	0	„	1	„	„	1
South Dakota	139	„	244	„	„	383
Utah	63	„	82	„	„	145
Vermont	50	„	111	„	„	161
Virginia	1197	„	1719	„	„	2916
Washington	48	„	245	„	„	293
West Virginia	1	„	30	„	„	31
Wisconsin	129	„	776	„	„	905
Összesen:	11627	férfi,	16200	nő,	összesen	27827

Ezen felül van azon műtétek ellenőrizhetetlen száma, amelyek az állami intézeteken kívül, orvosi magánrendelések alatt végeztek, továbbá azon csekélyszámú műtét, amely a vonatkozó törvényét rövid idő alatt hatályon kívül helyezett Nevada, New Jersey, és New-York államban foganatosított. Azok a megfigyelések azonban, amelyek a műtét passiv alanyában végbe ment változásokról volnának hivatva tájékoztatni: legalább is homályosak és (különben is olyan csekélyszámú személyen végeztek, hogy következtetések levonására alkalmasnak nem nevezhetők. (Így pl. Otis H. Castle Los Angelesben mindössze tizenkét sterilisalt egyén sorsát kísérte figyelemmel, közülük is egy vált alig fékezhető szexuális büntettségé.)

Kétségtelen, hogy a sterilisalt egyén: csonka ember és mint ilyen, reakcióként durvább indulatú, akinél ha nem is biztos, hogy bűncselekményeket fog elkövetni, de bizonyos, hogy ennek igen nagy lehetősége fennáll, mert a kényszerű műtét folytán bekövetkező fizikai és pszichikai megváltozottsága, —amint általában a testi hibásoknál a kir. Curia állandó gyakorlata is acceptálja, — a bűncselelményektől visszatartó szellemi erejére kedvezőtlen befolyást gyakorol.

Mindezt elmondhatni a még mélyebb élettani változásokat előidéző castratióról, amelynek — ismétlem — a megterméketlenül; eredményén kívül az a célja is van, hogy a castralt az ilyen vonatkozású sexuális tevékenységétől teljesen megfosztassék.

Mint mondom, ez a „célja”, de ez a cél igen gyakran nem érhető el. Ma már ugyanis tisztázottnak látszik, hogy ez a műtét biztosan csak akkor lesz a célzott hatású, ha azt a serdülő kor előtt végzik, mert a később foganatosított műtétnél — különösen a nőiket illetően, — a sexuális gerjedelmek fennmaradnak. (A nőknél többnyire hatástalan castratió tényének felismerése indította talán a német törvényhozást is arra, hogy csak az „Entmannung”-ot, a megférfitlanítást vezette be; hasonlóan Nebraskában). Utal erre a megállapításra az a tapasztalat, hogy a nő a climax után néha még jobban kívánja a coitust és a férfi is — ha a természet elvégezte rajta a fiziológiás castratiót, — extrém módon bár, de többnyire tovább éli sexuální életét. A castratió tehát az erotikus képzeteknek legjobb esetben csak a biológiai, de nem pszichológiai eredetét szünteti meg, és amint a megrögzött tolvajnak is sokszor hiába vágnak le a kezét, úgy a castratióról sem mondható, hogy a sexuális büntetési hajlam elfojtására feltétlenül alkalmas.

Nem mellőzhetem rámutatni, hogy itt még fokozottabban áll a castrait részére a családalapítás lehetőségéből való kirekesztés és ezzel a bűncselelményektől visszatartó motívumok egyik legerősebbikének, különösen a sexuális jellegű delictumoknál erős motívumnak a háttérbeszorítása, — és ezzel kapcsolatos az az anomália is, hogy a castratio végeredményben többet vesz el,

mint amennyit akar, mert lényegében csak a bűncselekményire hajtó sexualis motívumot célozza kikapcsolni, de vele viszi a megterméketlenítést is.

Azzal az állásponttal, amit többek között R. Fetseher dresdai orvosprofesszor (és némileg Benedek László magyar orvosprofesszor is) képvisel és amely kiszámítani igyekszik, hogy az öröklődő betegségben szenvedők gyógykezeltetése, valamint az öröklődő betegségük folytán bűnözők büntetőjogi kezelése milyen sokba kerül az államnak és ez alapon gazdasági okokkal támogatja a sterilisatiót és a castratiót, — azzal az egyoldalú állásponttal tehát, amely leértékelve a normális ember haszna, a jövődő lehető életüket pénzzel méri, — vitába szállni nem kívánok, és hasonlóan mellőzöm foglalkozni azzal az érveléssel, amit Paul Popenoe californiai biológus többek között kiemel, és amely szerint megrögzött büntetéseket már csak azért is ajánlatos sterilisálni, mert képtelenek volnának gyermekeiket az állam jó polgáiraivá nevelni.

Rámutatni akarok azonban arra, hogy a sterilisatio és a castratio (amelyekért, ha helytelen, csak a jövő generációk tehetnének szemrehányást, mert hatásuk majd csak a jövőben volna látható), amely olyan élesen helyezkedik szembe az erkölcsi törvénnyel, az aránylag kevés és bizonytalan előnylehetőséggel szemben annyi hátrányt mutat, hogy annak a bűnözés lecsökkentése és az emberanyag jobbátétele érdekében — akár bűncselekménykövetkezményként, akár betegségkövetkezményként — a büntetéssel fenyegető kényszer alapján való bevezetése egyáltalában nem látszik indokoltnak. (E. S. Gosney, pasadenai philanthropus, aki a „Human Betterment Foundation” néven simert californiai eugenikai kutató intézetet állapította, és aki az amerikai sterilisatiós irány egyik vezérharcosa, maga is kijelentette az American Eugenics Society hivatalos közlönyében, az „Eugenics”-ben, hogy „a sterilisationnak és castrationnak büntetés értelmében bűnözőkön való alkalmazására jelenleg ne is tétessék kísérlet.”)

Ezek után a felvetett három kérdésem másodikára és harmadikára már röviden, és szinte önként adódik a felelet.

II.

A második kérdésem az volt, hogy legyen-e a sterilisatio (castratióról ennél a pontnál aligha lehet szó) büntetőjogilag közbűnség, megengedett cselekmény.

Alig tehető vitássá, hogy a sterilisatióknak teljesen szabad, az egyén tetszésére bízott megengedése tág teret nyitna a jószámmal lévő felelőtlen egyének és a prostituáltak számára, iakik elvégeztetvén magukon ezt a műtétet, utána consequentia nélkül féktelenül folytathatnák sexuális életüket. Ennek a lehetőségnek az etikai színezete nem szorul bővebb megvilágításra és így — figyelembevve az egyéb, már ismerttetett okokat is, — arra a megállapodásra kellene jutni, hogy a szabad sterilisatiohoz a büntetőjog segédkezete nem nyújthat.

Részemről mégis két esetben engednék:

Az egyik az, amikor a sterilisatio, vagy a castratio egészség- vagy életvédelmi célt szolgál,

a másik pedig az volna, amikor valamely (nem taxatív felserolt, hanem az orvostudomány időnkénti változósága folytán éppen ismert) örökletes betegségben szenvedő egyén, beszarni thatatlansága esetén helyette törvényes képviselője, kívánja, és a műtétet valamilyen hatósági orvosi szerv az eugenikai indicatio alapossága és komolysága okán javasolja.

Ebben a vonatkozásban, jól tudom, ellentétbe látszom kerülni az előbbieken mondott fejtegetéseimmel, hiszen mindazok a veszélyek és hátrányok, amelyek a kényszersterilisatióknál fennforognak, itt is megállanak, de véleményem szerint az emberanyagtisztító eugenikai törekvések érdekében ennyi ikockázatot talán vállalni lehet; — hangsúlyozom, legfeljebb ennyit, de semmi esetre sem többet.

Az egyén önrendelkezési jogának ilyen korlátozása nem lehet visszatetsző, hiszen a célszerűségi és erkölcsi parancs egyaránt kívánja annak megakadályozását, hogy az egyén a saját testének tagjait megcsonkíthassa vagy természetes működésének végzésére alkalmatlanná tegye — ha az közérdekbe ütközik.

III.

És ennek a közérdeknek az existenciája vezet el végül a harmadik kérdéseimre adandó felelethez, — ez irányítja a választ arra a kérdésre, hogy a sterilisatió és a castratió, bár az önkéntes kivételében is, legyen-e bűncselekmény.

Ezek a beavatkozások intenzíven sértik a társadalomnak a népesség szaporodásához fűződő érdekét és az előbb említett két eset kivételével nem találok — beleértve a szociális indiciatiót is — olyan erős Okot, amely komolyan harcolhatna a sterilisatió és a castratió büntetlensége mellett. Nézetem szerint tehát, legfeljebb a mondott két lehetőségtől eltekintve, legyen sui generis büntetendő cselekmény mind a sterilisatió, mind a castratió, — törvényi elhelyezkedésüket tekintve — mint „anticipált emberölés” és mint a magzatelhajtás büntetendőségével elvileg majdnem azonos elgondolás, — az ember élete elleni bűncselekmények sorában, (így már az olasz practicusoknál is! A német büntetőtörvényhozás meglehetősen következetlen, amikor megengedi a sterilisatiót, (kényszeríti a castratiót, viszont bünteti a magzatelhajtást.).

Azok az épen nem újkeletű törekvések, amelyek az emberfaj lehető tökéletesítését célozzák és amelyek így közvetve segítik a 'büntetőjogot azon feladatában, amely a bűnözés lecsökkentésére irányul, nagyon is megbecsülendők. A cél azonban nem mindig szentesíti az eszközt és különösen nem akkor, amikor az eszköz célravezető értékét a tudomány mai állapota megnyugtatóan nem bizonyítja. Nem tartom kizártnak, hogy eljön az idő, amikor az. orvosi és biológiai tudomány más álláspontra készíti majd a büntetőjogászt, ma azonban, ha felelni kell arra a kérdésre, hogy szó lehet-e a sterilisatiónak vagy a castratiónak a jövőbeni magyar büntetőtörvénykönyvbe való bevezetéséről, a felelet — nézetem szerint — csak negative adható meg.

